49ste Jaargang No. 100 (605)

NATURA

Maandblad der Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging

Redacteur: J. Daams, Jac. Oppenheimstraat 22, Eindhoven
Leden-Administrateur: T. Hogendijk, Oosteinde 56, Vriezenveen
Penningmeester: G. Jansma, C 30, Hoogwoud (N.H.), Giro No. 103855
Abonnementsprijs voor niet-leden f 5.— per jaar.

De Biesboschkwestie

Zoals uit de hieronder geplaatste knipselfiguur blijkt, is er de laatste tijd het een en ander over de Biesbosch geschreven.
Velerlei geluid was er te beluisteren in het koor van hen, die zich vóór of tegen de Biesbosch-inpoldering uitspraken.
De contactcommissie belegde een persconferentie, gecombineerd met een rondvaart door het bedreigde gebied. De Provinciale Staten van Noord-Brabant kwamen in een bijzondere zitting bijeen, waarbij een zo spoedig mogelijke inpoldering werd geëist. Er werden velerlei adressen naar de Staten-Generaal gezonden; in Dordrecht werd een (bijzonder instructieve) Biesboschtentoonstelling gehouden (zie elders in deze Natura), enz.
Ondanks alle publiciteit ontstaat toch de indruk, dat „men" van de Biesboschkwestie niet veel begrijpt. Men weet, dat er een inpolderingsplan, ontworpen door de Rijkswaterstaat, zal worden uitgevoerd, maar een goed inzicht in de volledige uitvoering van deze plannen, en dit kan alleen de regering geven, ontbreekt nog steeds!
Er wordt zo dikwijls en met zoveel overtuiging over duizenden hectaren landwinst en over tewerkstelling van een groot aantal mensen gesproken, dat iemand, die niet direct met dit gebied heeft te maken, al spoedig tot de

conclusie komt, dat die Biesbosch, waarvan hij zo weinig afweet, maar zo spoedig mogelijk moet worden ingepolderd.
Het is zo jammer, dat er slechts zo weinig Nederlanders zijn, die de Biesbosch kennen en er hebben rondgevaren, genietende van dit zo merkwaardige landschap.
Behalve zij, die er hun brood verdienen met riet- en griendbedrijf, komt er een, overigens elk jaar toenemend, aantal watersportliefhebbers en een zeer groot aantal hengelaars, die uit heel Brabant, Holland, enz., naar hun geliefde Biesbosch trekken. Verder komt men er enkele jagers tegen en een enkele maal iemand met biologische belangstelling. Voor nieuwelingen is dit gebied met zijn zoetwatergetijden, zijn kreken omzoomd met metershoge rietzomen, zijn slikplaten, zijn grienden en vloedbossen een openbaring. Als zoetwatergetijdendelta is de Biesbosch een unicum in Europa. Over de biologische merkwaardigheden van de Biesbosch zal ik hier niet verder uitweiden. Ik kan alleen maar een opwekking plaatsen om, als dit enigszins mogelijk is, dit merkwaardige gebied eens te bezoeken, alvorens men al te ver met de inpoldering is gevorderd.
Wat betekent deze inpoldering nu? Is het uitsluitend om landwinning te doen, zoals het dikwijls wordt voorgesteld?
Stellig niet, want er zijn tal van waterstaatkundige argumenten, die pleiten voor een wijziging van de waterstaatkundige toestand in het aangrenzende gebied. Die veranderingen behoeven echter niet te worden gekoppeld aan de totale droogmaking van de Biesbosch, zoals o.a. blijkt uit een eerder inpolderingsplan, eveneens van de Rijkswaterstaat. In dit *„Plan tot het beschermen van de Biesbosch tegen de verhoogde waterstanden bij stormvloeden, welke op de Amer zullen voorkomen, tengevolge van de watervrije afsluiting van*

Griendkaden bij vloed (cliché Natuur en Landschap)

Biesboskreek met geweldige rietzomen (cliché Natuur en Landschap)

de landen aan de zuidzijde van de Amer en de Bergsche Maas", wordt algehele inpoldering zelfs ontraden met het oog op schade voor de onrijpe landen, voor de griend- en rietcultuur, voor de visserij en de scheepvaart.
De in dit plan aangevoerde argumenten hebben blijkbaar nu hun geldigheid verloren.
Volgens waterstaatkundigen is het mogelijk de moeilijkheden van de Langstraat op te lossen zonder *algehele inpoldering!* Bij behouden van de Biesbosch met open instroming worden bovendien de grote kosten, nodig voor het ophogen van de dijken (noodzakelijk bij totale inpoldering), vooral in Zuid-Holland (Dordrecht), tot een minimum teruggebracht.
De kosten van de gehele inpoldering worden op ongeveer *f* 100.000.000.— geraamd, dus een bedrag, dat wel een nadere overweging waard is.
Hoe staat het nu met de landwinst, door de inpoldering verkregen?
Wel, inpoldering is in de Biesbosch geen nieuw geluid! Als u bijgaand kaartje bekijkt zult u zien, dat er in de Brabantsche Biesbosch, tussen Geertruidenberg en Dordrecht, reeds een respectabel aantal polders ligt. De Zuid-Hollandsche Biesbosch, oorspronkelijk even wild als de Brabantsche, en daarvan nu gescheiden door de Nieuwe Merwede, is zo goed als geheel ingedijkt.
De Brabantsche Biesbosch, ongeveer 9000 hectaren groot, is voor ongeveer 60 % ingepolderd; plm. 6500 hectaren zijn nu boerenland. De overige 2500 ha zijn onbedijkt en stromen bij hoog water onder; 1250 ha hiervan worden gebruikt bij de rietcultuur en ongeveer 750 ha bestaat uit griendland. De resterende 500 ha bestaat uit open water en slikken.
Als nieuw land komen dus 2500 ha in aanmerking; van dit nieuwe binnendijkse gebied is nog een belangrijk gedeelte bestemd voor de vestiging van

Vloedbos bij hoog water (cliché Natuur en Landschap)

een dorp en voor wegen, terwijl er binnendijks nog een meer van ongeveer 500 ha zal overblijven, dat bestemd is voor de watersport. Tenslotte is er nog een deel als natuurreservaat gereserveerd.

De Vereniging „Biesboschbelangen", die deze cijfers noemt in haar adres aan de leden der Staten-Generaal, wijst er op, dat de landwinst voor vestiging van nieuwe boerderijen niet veel meer dan 1000 ha bedraagt.

Bij verkaveling in middelgrote boerderijen van 20 ha kan er dus een 50-tal bedrijven worden gevestigd.

Het is merkwaardig, dat bij doorlezen van het uitgebreide knipselarchief, dat ik heb aangelegd, heel dikwijls op duizenden hectaren landwinst wordt gewezen. Een eenvoudige berekening, gebaseerd op de genoemde 1000 ha, laat zien, dat er dan wel bijzonder kostbare grond wordt gewonnen; plm. *f* 100.000.— per hectare.

Er wordt nog een ander argument voor inpoldering aangevoerd en wel de waarde als werkverschaffingsobject. Volgens de Vereniging „Biesboschbelangen" is het wel zeer de vraag, of dit zo is. Ontginningswerken zijn tegenwoordig zo sterk gemechaniseerd, dat met een betrekkelijk gering aantal arbeiders kan worden volstaan.

In de riet- en griendcultuur werkt in de winterperiode, als vele bouwarbeiders en landarbeiders werkloos zijn, een groot aantal mensen uit de omgeving

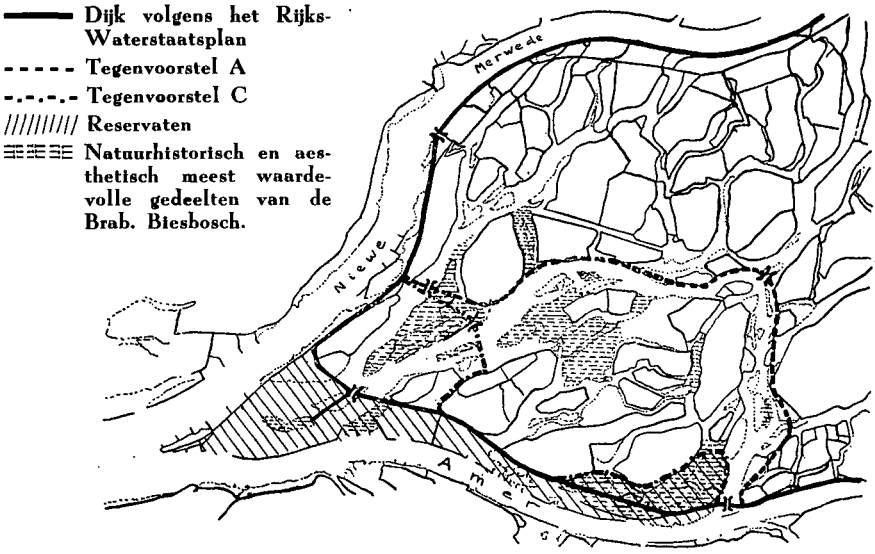

van de Biesbosch, zodat seizoenwerkloosheid in de randgemeenten nu vrijwel niet voorkomt.

Ik heb nog niet gesproken over de argumenten van Natuurbeschermingskringen tegen de huidige plannen. Volgens de pers komt de Natuurbescherming goed aan haar trek, want er zijn immers *reservaten* gespaard, één binnendijks en één buitendijks.

Over het laatste kan ik kort zijn: dit is een smalle strook langs de Amer, die als Biesbosch-reservaat géén waarde heeft. Bovendien behoeven we hier niet over „sparen" te praten; deze strook is nooit voor inpoldering in aanmerking gekomen.

Het binnendijks gebied, dat inderdaad een typisch „Biesbosch"-karakter heeft, zal dit niet blijven behouden, als de vrije instroming van het getijdewater verloren gaat. Bovendien staat in de toelichting van het plan „zal voorlopig behouden blijven". Dit betekent niet veel goeds.

Aan de verlangens van de Natuurbescherming is dus niet voldaan. Zij ziet het huidige plan als een aanslag op culturele waarden, die wellicht nu nog niet ten volle worden gewaardeerd, maar die beslist niet moeten worden onderschat. Zij vraagt zich af, of met het oog op de plannen op lange termijn voor de noodzakelijke afsluiting van de zeegaten niet een andere oplossing mogelijk is. Het zoeken daarnaar is niet alleen verantwoord, maar noodzakelijk en dit niet alleen voor het behoud van culturele waarden. Op de waarde als recreatiegebied kan niet genoeg worden gewezen. Er moet op worden gerekend, dat in ons land de behoefte aan recreatiegebied steeds zal toenemen. Wie, als schrijver dezes, enige kijk heeft op de behoefte aan recreatiegebieden in het Zuiden, vraagt zich af, of zij, die in datzelfde Zuiden alleen maar de inpoldering eisen, dan absoluut blind zijn voor recreatieve belangen in dit steeds meer verindustrialiserende gewest. Vooral nu de watersport zich in Brabant sterk uitbreidt kan de Biesbosch een grote recreatiebehoefte opvangen.

Gelukkig is er een belangrijke groep Brabanders, die dit inziet. Op de scherpe reactie van de Provinciale Staten, naar aanleiding van het adres der Natuurbeschermingsorganisaties is door „Het Noord-Brabantsch Landschap" een bijzonder duidelijk adres aan de Staten-Generaal gezonden. Aan dit adres ontlenen wij het volgende:
Wij zouden dit adres — hierover wensen wij iedere twijfel uit te sluiten — achterwege hebben gelaten, indien wij niet overtuigd waren van de mogelijkheid, het noordwestelijk deel van onze provincie van wateroverlast te bevrijden, zonder nochtans te opteren voor het inpolderingsplan, zoals dit door de Rijkswaterstaat is opgemaakt. O.i. staat vast, dat iedere oplossing, die gekozen wordt, onvoorwaardelijk moet uitgaan van de watervrijmaking van de Langstraat en het Land van Heusden en Altena. Dit is echter zeer wel te combineren met het bedijken van een kleiner gedeelte van de Biesbosch of met een volledige omdijking van de Biesbosch met behoud van een doorstroomopening, die alleen bij hoge stormvloeden gesloten wordt. Tenslotte zouden al deze problemen met één slag opgelost worden, wanneer wordt overgegaan tot een versnelde uitvoering van de afsluiting van de grote zeegaten.
Tenslotte dringt het „Noord-Brabantsche Landschap" aan, geen gelden voor de Biesboschwerken te voteren, vóórdat een afdoend onderzoek heeft plaats gehad, dat behoort te steunen op:
a. rapporten van de Rijksdienst voor het Nationale Plan te 's-Gravenhage;
b. rapporten van het Waterkundig Laboratorium te Delft;
c. op een begroting van de financiële consequenties.
Uit het voorgaande is duidelijk, dat er van vele zijden gegronde bezwaren tegen de huidige plannen zijn gerezen. Die bezwaren keren zich echter niet tegen de maatregelen, die noodzakelijk zijn voor verbetering van de waterstaatkundige toestand. Met andere oplossingen zal men die verbeteringen immers kunnen bereiken.
De Contactcommissie, hoewel de overtuiging toegedaan, dat de voordelen van een inpoldering niet tegen de nadelen opwegen, suggereert enkele plannen, die beter dan de huidige plannen aan haar verlangens voldoen.
A. (— — — — op het kaartje) Hier wordt het mooiste gedeelte van de Biesbosch buiten de bedijking gehouden, hoewel er vele prachtige terreintjes verloren gaan.
B. Totale indijking, maar met behoud van open instroming.
C. (–.–.–.–. op het kaartje) Dit plan voorziet in het behoud van enkele reservaten, die wel karakteristiek voor het landschap zijn, maar die niet zo goed zijn, dat zij in aanmerking komen als recreatiegebied.
Welk plan tenslotte wordt uitgevoerd is niet bekend.
De Contactcommissie besluit haar „memorandum" betreffende de plannen tot inpoldering van de Biesbosch met de volgende conclusie, die ik hier gaarne overneem:
Resumerende moet onze commissie dus opmerken, dat naar haar mening de huidige plannen van de Rijkswaterstaat te eenzijdig zijn gebaseerd op de waterstaatkundige problemen en vooral niet voldoende besef tonen van de bijzonder grote waarde van het gebied in het wetenschappelijk en recreatief opzicht. Het is helaas moeilijk deze zaken in geldswaarde uit te drukken, maar naar de mening van onze commissie zou deze verre van onaanzienlijk zijn. Zij wil er voorts op wijzen, dat, afgezien van alle economische

overwegingen, de ideële behoren te worden meegeteld. Daarom doet de commissie een dringend beroep op de autoriteiten, die de eindbeslissing in deze hebben, deze aangelegenheid, nu met kennis van de grote betekenis der door haar verdedigde culturele waarden, zeer ernstig onder ogen te zien, opdat niet tot *schade der natie* zonder zeer dringende noodzaak, door verlies van de in deze nota geschetste waarden, onherstelbare *schade aan haar cultuur* wordt toegebracht.

J. DAAMS.

Door de Contactcommissie is als separaat afdruk uitgegeven de publicatie van I. S. Zonneveld: De Biesbosch, een zoetwatergetijdendelta. Dit interessante boekje is bij de Contactcommissie verkrijgbaar, na storting van f 0,60 op girorekening 210481.

Op Zaterdag 25 October heeft de A.K.C. vergaderd voor nabetrachtingen over de kampen 1952 en voor het bespreken van kampplannen 1953. Het is de bedoeling in begin Januari 1953 nogmaals bijeen te komen voor het vaststellen der plannen en gaarne ontvangen wij derhalve tegen het einde van 1952 op- en aanmerkingen, benevens vooral goede suggesties van de leden.
Pasen 1953: In de eerste plaats stellen wij ons voor een kamp van uitsluitend *particuliere tenten* te houden bij de bronnen van de Itterbeek in *Belgisch Limburg*. Wij fietsen op Goede Vrijdagmorgen gezamenlijk hierheen, vertrekkende ongeveer 9 uur van Stationsplein te *Eindhoven*. Op Paasdinsdag willen wij tegen het einde van de middag daar weer terug zijn. De kosten van dit kamp zullen waarschijnlijk niet meer dan f 10,— bedragen.
Voor hen, die niet gewend zijn met Pasen in een tent te huizen, willen wij een Paaskamp organiseren in de *Kampeergebouwen* van de *Besthemerberg bij Ommen*, waar ook voor ons zal worden gekookt. Dit kamp zal dus minder zijn ingesteld op zelfverzorging dan wij dit anders gewend zijn bij de A.K.C., zodat men zich niet behoeft te laten afschrikken door het vroege jaargetijde. De kosten worden waarschijnlijk ongeveer f 18,—; wie in eigen tent slaapt, betaalt natuurlijk wel wat minder.
Pinksteren 1953: Naast het *Congres* en de, hopelijk vele, meerdaagse excursies of Pinksterkampjes der *Gewesten*, heeft eigenlijk de A.K.C. zelf niet veel te regelen met Pinksteren. Wij zijn echter wel van plan om in deze mooiste tijd van het jaar, waarin men helaas in het algemeen nog veel te weinig vacantie pleegt te houden, van Zaterdag 23 tot en met Dinsdag 26 Mei 1953 een algemeen kamp te organiseren in het bedreigde gebied der *Biesbos*, alvorens dit onverhoopt al te vèr zal zijn ingepolderd, zoals wij elders in dit nummer kunnen lezen! De kampprijs zal ongeveer f 10,— bedragen.
Zomer 1953: Hiervoor staan nu op stapel:
1. Buitenlands kamp (zestien dagen uit en thuis), vermoedelijk in *Ierland*. Gedacht wordt hierbij aan een vast *tentenkamp* aan de voet der Wicklow